

Sagalunds museum 100 år – ett bildverk

”En av mina högsta drömmar gick i uppfyllelse i och med att boken du håller i handen kunde förverkligas”. Så inleder Li Näse, museichef på Sagalunds museum, sitt förord till boken *Sagalund "Min kostsamma leksak"*.¹

Bokens titel hänvisar inte till den nuvarande museichefen utan till Nils Oskar Jansson, grundare av det mycket speciella museet i byn Vreta på Kimitoön. Nils Oskar Jansson var en samlare och visionär. Sagalunds museum grundades år 1900 med Skansen i Stockholm som förebild. Målsättningen var att skapa ett Skansen i miniatyr.

Om Nils Oskar Jansson kan kallas en eldsjäl som drevs av visioner om någonting utöver ett lokalt hembygdsmuseum, kan Li Näse likaså beskrivas som en museichef med energi och idéer som leder till projekt som är ovanliga för små museer med få anställda. Samma entusiasm som grundaren uttryckte lever vidare i museets verksamhet i dag.

Boken om Sagalund är en presentation i ord, men framför allt i bild, av museets tillblivelse, samlingar och dagsläge. Det är glädjande att se att också ett relativt litet museum kan förverkliga ett jubileumsprojekt som kräver ekonomiska resurser utöver det vanliga. Det gäller att presentera sin idé så att även andra blir övertygade om dess förträfflighet, någonting som Li Näse tydligen lyckats med då finansierare söktes.

Att presentera ett museum i form av en bok är inte en ny idé. Böcker av det här slaget utgör ett slags visitkort, de kan användas för representation och ges som gåvor av stad eller kommun. För museet själv innebär emellertid processen att framställa en sådan bok också en grundlig inventering av museets samlingar. Vad är centralt för museet? Vad visar samlingarna om museets tillkomst, insamlingsprinciper och museets roll både historiskt och i samtiden? Hur framställa ett materiellt arv i bokform? Zoltán Fejös, museichef vid etnografiska museet i Budapest, med ca 100 anställda, besökte i maj etnologiska institutionen vid Åbo Akademi. Också vid detta stora museum har man nyligen gett ut en handbok om museets samlingar. Han påpekade hur ett bokprojekt ger möjlighet att grundligt tänka igenom vad samlingarna uttrycker och vad museet består av. Då Österbottens museum firade sitt 100-årsjubileum 1995 utgavs boken *Ymnighetens hus* som likaså är en presentation av museets samlingar. Boken om Sagalund är en produkt i samma genre.

Boken är indelad i 10 olika avsnitt. Rubrikerna för de olika delområdena som presenteras är impressionistiska och väcker nyfikenhet. De något gåtfulla rubrikerna som t.ex. ”En skandal utan like”, ”Det är för världsligt och fåfängt, hade prästen sagt” eller ”Birger Bimturus går fortfarande på kryckor” får ändå alltid sin förklaring i själva texten. Boken inleds med hur Sagalund grundades, vilka tankar som drev Nils Oskar Jansson och hur Vreta skola och villa Sagalund, med Adèle Weman, kom att bli kulturcentrum

¹ *Sagalund "Min kostsamma leksak" Kallisarvoinen leikkikaluni*. Red. Li Näse et al. Kimito: Sagalunds museum 2000. 224 s., ill.

för Kimitobygden. Texterna är korta och består delvis av brev som återspeglar människornas ton och tilltal. Bilder av föremål, brev, fotografier, interiörer och exteriörer stöder texterna och skapar den helhet som boken är tänkt som. Trots det korta formuläret får man veta en hel del om grundaren och miljön där Sagalund kom till. I övriga avsnitt får man uppgifter om textilier, folkkonst, folkmedicin, livets högtider, stenhuggeri, fotografering, jordbruk, sjöfart och oändligt mycket mer. Via föremålen på Sagalund beskrivs också bruken på Kimitoön; Dalsbruk, Björkboda och Skinnarviks Glasbruk. Också annan verksamhet, som t.ex. Joel Blomqvists läskedrycksfabrik, lyfts fram och visar en tid då samhällsstrukturen inte enbart bestod av stora koncerner och internationell handel. Sparbanken, postväsendet, tingsväsendet, militären m.m. betraktas likaså ur kimitoperspektiv. Kristidens föremål är bekanta över hela landet för dem som själva upplevt t.ex. småbarnsskjortan tillverkad av dubbelt papper. Den ingick i moderskapsförpackningen år 1943.

Kännetecknande för presentationen är att "smått" och "stort" ständigt möts och bildar kontraster. På ena uppslaget ses pappersskjortan eller små handskrivna lappar från museets tidiga verksamhetsår. På nästa uppslag ses en fot av ett solur från 1579 med den troligen äldsta bevarade avbildningen av ett årder i Finland, eller utsökta pärlbroderier, minnesböcker, märkdukar och Gustav Vasas bibel från 1540.

Boken är tvåspråkig med texter på både svenska

och finska. De svenska texterna är skrivna av Clara Puranen och de finska av Kari Suistoranta. Texterna är inte alltid identiska, ibland består t.ex. den svenska texten av ett brev medan den finska texten refererar brevets innehåll. Inte heller ordningsföljden är slaviskt hållen, ibland kommer den finska texten först men i regel är det den svenska texten som dominerar och inleder uppslagen. Att texterna inte översatts ordagrant ger ett fritt intryck. Det som ändå gör boken så tilltalande är bilderna och layouten som Ritva Kovalainen och Pekka Turunen ansvarar för. Boken känns fräsch, den förmedlar entusiasm över såväl museet som bildverksprojektet. Då Li Näse skriver i sitt förord att samarbetet varit roligt och inspirerande är det inte en hövlighetsfras utan någonting som verkligen syns i slutprodukten. *Sagalund "Min kostsamma leksak"* är en inspirerande bok, texternas kortfattade form ger just så mycket att man gärna vill veta mer om Nils Oskar Jansson, om Sagalund, om dekorationsmåleri i Kimitobygden eller Kyrkoherde Florinäs kärleksproblem. Bokens sista avsnitt som behandlar verksamheten på Sagalund i dag inspirerar också till ett besök på platsen, och bilderna gör man vill gärna själv vill se miljöerna och samlingarna.

Att presentera ett bildverk av det här slaget i ord ger inte en helteckande överblick. Boken måste framför allt ses, det är ett verk att bläddra i och förföras av.

Yrsa Lindqvist